

Beste veehouder

De sneeuwpret is voorbij en de lente staat voor de deur! Geniet u ook al van de eerste zonnestrallen? De eerste lammetjes worden geboren en kunnen straks lekker met hun moeder mee naar buiten. We hebben weer een aantal actuele zaken voor u op een rijtje gezet. Veel leesplezier gewenst!

Geboorte van een lam

Bent u nog in volle verwachting van uw lammeren, hieronder op een rijtje hoe de geboorte van een lam verloopt.

Vorbereidende fase (kan soms een dag duren, maar meestal korter)

Zichtbare lichamelijke veranderingen aan de ooi

- Volschieten uier
- Toenemende zwelling van de vulva
- Ontsluitingsfase – baarmoedermond en schede gaan verweken, voorweeën (duurt < 3 uur)
- Ooi gaat zich anders gedragen
- Onrust
- Afzondering van de koppel
- Vaak liggen en staan
- Krabben met de poten in het stro

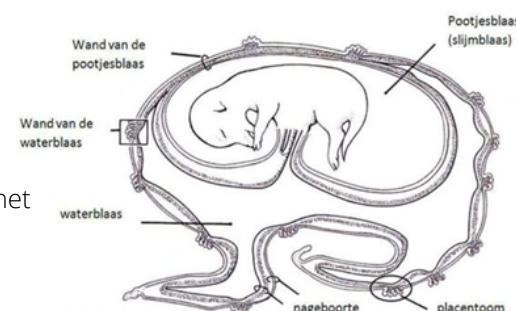
Uitdrijvingsfase – baarmoedermond is volledig ontsloten. Weeën worden steeds krachtiger en frequenter en worden aangevuld met buikpers.

- De ooi kan nu gaan persen
- De waterblaas wordt uitgedreven
- Lam wordt geboren

Als er 1-2 uur na het zichtbaar worden van de waterblaas geen vruchtdelen zichtbaar zijn dan is het waarschijnlijk dat het lam niet goed ligt of te groot is. Er moet dan hulp geboden worden bij de geboorte.

Nageboortefase – binnen 2 uur na de geboorte van het lam wordt de nageboorte uitgedreven.

De meeste ooiën eten deze op dus het is niet gek als je de nageboorte niet vindt!

Vruchtvliezen van een herkauwer.

Wat heeft u nodig voor het aflammeren:

- Lange opvoelhandschoenen
- Glijmiddel
- Navelontsmettingsmiddel (Jodium)
- Lammersonde
- Flesjes
- Kunstbiest of ingevroren koebiest
- Warmtelamp
- Propyleenglycol en calcium voor zwakke ooiën

Abortus

Abortus en doodgeboren lammeren zijn natuurlijk erg vervelend, maar er is met name veel aandacht voor abortus bij schapen en geiten omdat de verwekkers in de meeste gevallen ook besmettelijk zijn voor mensen (zoönose). Een abortuspercentage van 2-3% is aanvaardbaar. Als er veel dieren achter elkaar 'verwerpen' dan spreken we van een 'abortusstorm'. Dat is afwijkend en ook bij meer dan 5% is het waarschijnlijk dat er een (bedrijfs)probleem speelt.

De draagtijd van schapen bedraagt ongeveer 147 dagen. De draagtijd van geiten bedraagt ongeveer 151 dagen. Wanneer een dracht wordt afgebroken vóór dag 42, spreken we van vroege embryonale sterfte. Tussen dag 42 en dag 100 spreken we van vroege abortus en na dag 100 spreken we van late abortus. Na dag 142 spreken we van vroeggeboorte. Een lam dat 3 dagen 'te vroeg' geboren wordt heeft het al erg moeilijk.

Pathologisch onderzoek van de verworpen vrucht én nageboorte is de meest geschikte manier om de verwekker op te sporen. Hoe verser het abortusmateriaal, des te groter de kans op het stellen van een diagnose. Bij pathologisch onderzoek worden vrucht en nageboorte uitgebreid macroscopisch (met het blote oog), microscopisch en bacteriologisch onderzocht op de meest voorkomende besmettelijke abortusverwekkers. Ook door middel van PCR op keelwabs van geaborteerde lammeren kunnen bepaalde abortusverwekkers worden aangetoond.

Bloedonderzoek van de ooi of geit is niet zinvol. Tegen veel van de besmettelijke oorzaken van abortus (bijvoorbeeld *Toxoplasma gondii*, *Listeria* spp.) hebben veel kleine herkauwers in Nederland al afweerstoffen en zegt het vinden van afweerstoffen niets over de relatie met of oorzaak van de abortus.

Een enkele abortus heeft vaak een niet-besmettelijke oorzaak. Hierbij moet gedacht worden aan stress, trauma (stoten in de buik door andere schapen), ondervoeding of ziekte van de ooi of aangeboren afwijkingen van het lam.

Hoe zit het ook alweer met vliegen- en wormbesmettingen? Dat vindt u in de nieuwsbrieven van vorig jaar!

Fotosensibiliteit

In het najaar van 2019 en zomer van 2020 hebben meerdere schapenhouders de GD Veekijker benaderd in verband met fotosensibiliteit. Het meest opvallende verschijnsel dat zichtbaar is, is een gezwollen kop (zie afbeelding 1).

Fotosensibiliteit of overgevoeligheid voor zonlicht kan worden veroorzaakt door het eten van giftige planten(delen) zoals sint janskruid (zie afbeelding ...) of door 'stoffen' die de lever beschadigen.

In de pens komt er bij de fermentatie van het voer chlorofyl of 'bladgroen' vrij en wordt omgezet in fytoporfyrine. De lever zuivert het bloed normaal van deze stof. Als de lever beschadigd is en daardoor minder goed werkt, blijft de stof in het bloed aanwezig en veroorzaakt lichtovergevoeligheid van de huid.

Afbeelding 1: Beeld van lam met acute fotosensibiliteit (Vellema, 2020)

Er zijn verschillende planten die leverschade kunnen veroorzaken. Een bekend voorbeeld daarvan is beenbreek (*Narthecium ossifragum* – zie afbeelding 1 en 2). De plant heeft zijn naam te danken aan het feit dat het groeit op kalkarme grond, wat broze botten bij de schapen die daar lopen zou veroorzaken.

Afbeelding 1: Beenbreek

Afbeelding 2: Sint janskruid

Denkt u er aan om 4 weken na de eerste weidegang in het voorjaar mestonderzoek te laten doen?

Daarnaast kunnen verschillende schimmels leverschade veroorzaken. Een bekend voorbeeld daarvan is *Pithomyces chartarum* die het levertoxische mycotoxine sporidesmin produceert. Dit toxine werd afgelopen jaar vaak als oorzaak van fotosensibiliteit gevonden. De schimmel en zijn toxinen zijn vooral schadelijk als er een rantsoen van 100% vers gras wordt gevoerd en de dieren lang op een perceel staan. De schimmel groeit namelijk snel op dode plantendelen, bij een luchtvochtigheid van 90% en 10 dagen lang een buitentemperatuur boven de 12 graden.

Door te zorgen dat uw dieren bij warm en vochtig weer (in de nazomer en herfst) niet te lang op één perceel blijven staan kunnen problemen voorkomen worden.

Fotosensibiliteit (vervolg)

Kobalt of vitamine B12 tekort

Soms heeft fotosensibiliteit een andere oorzaak, namelijk een tekort aan kobalt waardoor de lever minder goed werkt. Bacteriën in de pens zetten het uit gras opgenomen kobalt om in cobalamine, de voorloper van vitamine B12. Vitamine B12 helpt de lever bij het maken van energie (glucose) voor het lichaam en speelt ook een rol bij de afweer. Een dier met kobalt tekort is te herkennen aan sloomheid, niet groeien, vermageren en sterfte. Ook zijn ze gevoelig voor infecties, zoals met wormen. Soms zijn ze slap in de achterhand, blind en vertonen ze verschijnselen van fotosensibiliteit: een dikke gezwollen kop. De groeiende lammeren zijn er gevoeliger voor dan de volwassen schapen.

Een kobalt tekort ontstaat als de grond en het gras weinig kobalt bevat of als er te weinig cobalamine wordt aangemaakt in de pens als gevolg van pensverzuring, bijvoorbeeld door (te) snel (goed bemest) en te veel voorjaarsgras.

De diagnose kan gesteld worden door leverschade en vitamine b12 te onderzoeken in het bloed.

Gezondheidsstatus check

Waarschijnlijk bent u wel bekend met de meest voorkomende besmettelijke ziektes bij schapen en geiten. Vooral in de fokkerij, maar ook bij koop en verkoop en als u een publieksfunctie heeft is het belangrijk om te weten wat de gezondheidsstatus van uw dieren is. De Gezondheidsdienst biedt nu een onderzoek aan waarbij in één bloed- of melkmonster CAE/zwieger, CL, paraTBC en chlamydia getest kan worden. De test kost €23,40 per monster. Met dit onderzoek krijgt u goed inzicht in de gezondheidsstatus van uw koppel.

Afscheid

Eind maart neem ik, Melle van Schaik, afscheid van Dap Flevoland. Ik ga mij volledig richten op de paardengeneeskunde bij dierenkliniek de Vijfsprong in Wekerom.

Ontzettend bedankt voor het vertrouwen en de fijne samenwerking van het afgelopen jaar.

Bij vragen of voor het maken van een afspraak kunt u ons bellen tussen 8 en 9 uur op het praktijknummer: 036-5221521

